

-MEZO
POTAMYA
-DRAMA
TURJİLERİ

KUTLUĞ ATAMAN

SERĞİ REHBERİ

ARTER

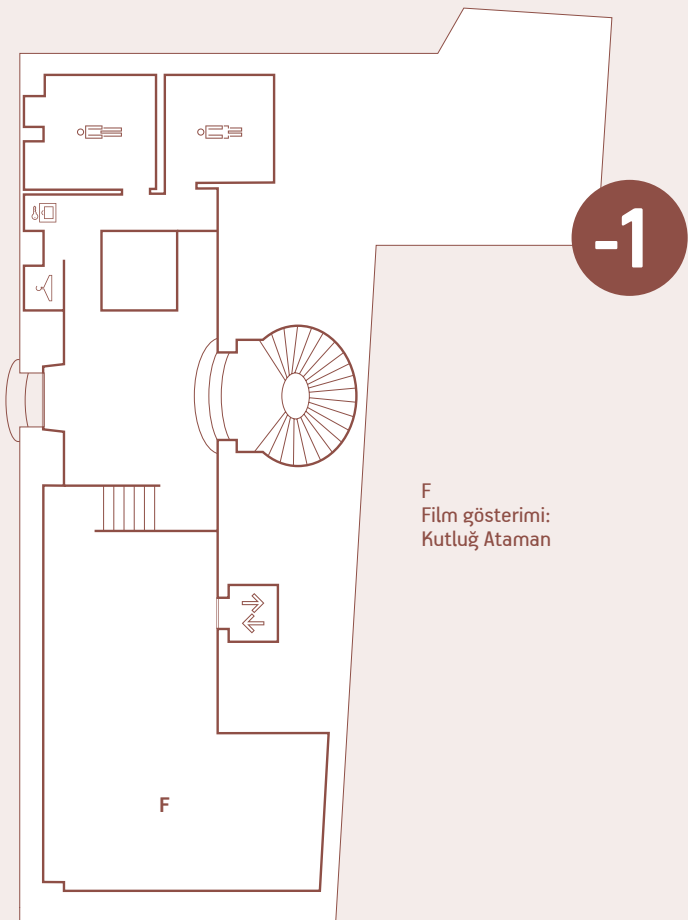
Ataman'ın durmaksızın kendilerini anlatan, kendi gerçekliklerini ve kimliklerini yine kendi kurgularıyla inşa eden, çoğu da toplumun kıyısında yaşayan karakterleri, benzersiz bir çağdaş “konuşan portreler” koleksiyonu oluştururlar. Bu koleksiyon, onu oluşturan öznelerin tarihlerine olduğu kadar, sanatçının kendisinin ve içinde yaşadığı coğrafyanın tarihine, sanatın içinden bir bakışın tanıklığıyla şekillenir.

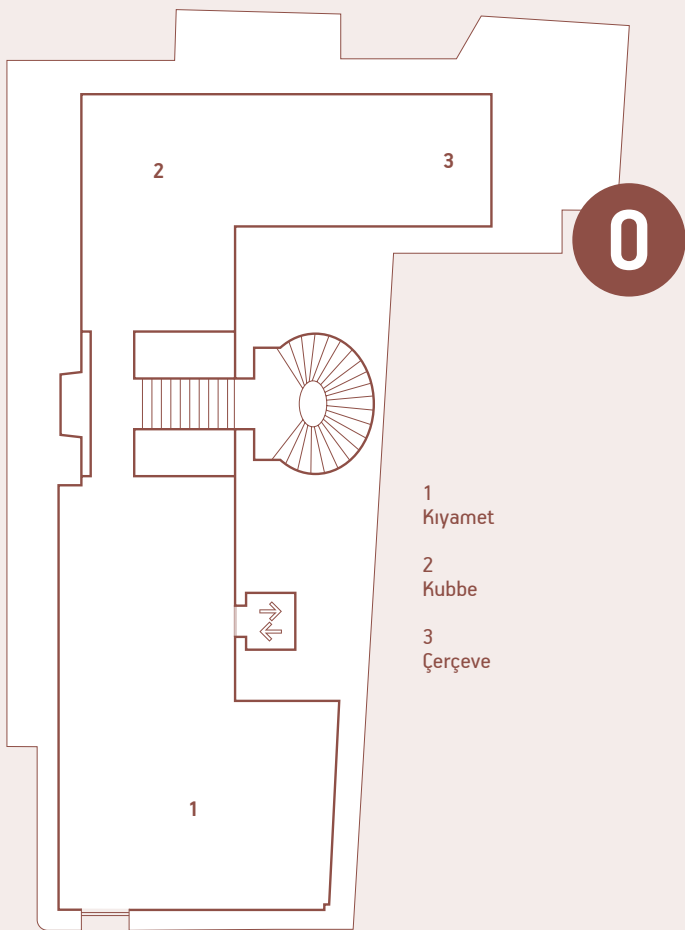
Ataman'ın yapıtı, çağdaş sanat alanındaki üretiminin başında, belgesel türünden ödünç aldığı bazı stratejiler nedeniyle zaman zaman bu türün içinde değerlendirilmiş olsa da, aslında bir filme belgesel niteliği kazandıran temel kriterden tümüyle uzak durur: Gerçekliğin sunumu veya olayların gerçeğe sadık, doğru bir aktarımıyla ilgilenmez, mesaj vermekten kaçınır. Ataman, eserlerinin merkezinde yer alan ve çoğu kez kendisiyle aynı sorun ve saplantıları paylaşan karakterlerini kendi benliğinin uzantıları gibi düşünür, onlar aracılığıyla kendi kimliğinin keşfine çıkar. Kimliğin hem bireyin kendisi hem de başkaları tarafından sürekli yeniden kurgulanan, sahnelenen, ya da maskelenen yapısını, bir inşaat sahasında çalışır gibi derinlemesine kazar ve yapıtını onun üzerinde yükseltir. Ataman, bu hafriyat alanında şekillenen yapıtının mimarisini de ustalıkla kurarak, öznelerini yalnızca hareketli resimlerin içinden değil, mekâna yerleşen heykeller içerisinden konuşturur, başka bir deyişle anlatıyı heykelleştirir.

2008'de başlattığı Mezopotamya Dramaturjileri serisi ile, Ataman'ın yapıtına yeni bir katman daha ekleniyor. Sanatsal üretiminde takip ettiği düşüncenin bu yeni evresinde Ataman, sadece bireylerin veya cemaatlerin değil, coğrafya ve tarihin de inşa edilen, kabuk değiştiren, kendi içinden yeniden doğan birer kurgu olduklarına işaret ediyor.

Türkiye'deki ilk gösterimini ARTER'de gerçekleştirdiğimiz Mezopotamya Dramaturjileri, birçok kültürün ve halkın doğuşuna sahne olmuş, bu nedenle de "Medeniyetler Beşiği" diye adlandırılan bir coğrafyanın yakın tarihine geri dönerek, Türkiye'nin modernleşme serüvenine ve Doğu'yla Batı, moderniteyle gelenek, küreselle yerel arasındaki karşıtlıklara odaklanıyor. Mezopotamya Dramaturjileri, moderniteyle ilişkisi gerilim üzerine kurulu bir coğrafyada müzakere alanları açmanın, bu ikiliklerin ötesine geçmenin zorluklarını araştırıyor. Mezopotamya'yı "merkez" denen yerlerde geliştirilen formüllerin sürekli dönüşerek bulanıklaştığı gri bir bölge olarak tanımlayan Ataman, bu bölgenin çelişkilerle yüklü tarihini, gerçeğe kurguyu birbirine düğümleyen özgün sanatsal dili aracılığıyla yeniden ziyaret ediyor.

Serinin ilk bölümünde yer alan üç işin ("Kubbe", "Mutluluk Arayışı", "İkinci Dil İngilizce") ortak yapımcısı olarak Vehbi Koç Vakfı'nın üretimine katkıda bulunduğu Mezopotamya Dramaturjileri, daha önce 2009'da Linz Avrupa Kültür Başkenti kapsamında Lentos Kunstmuseum'da ve 2010'da Roma'daki Ulusal 21. Yüzyıl Sanatları Müzesi MAXXI'nin açılış sergisi sırasında gösterilmişti. Sekiz eserden oluşan ilk serinin ARTER'deki gösterimine, Ortadoğu'ya odaklanacak ikinci bölümü başlatan ve Ataman'ın yine Vehbi Koç Vakfı'nın ortak yapımcılığında gerçekleştirdiği, "Kıyamet" adlı son işi de eşlik ediyor.

1

4

6

5

4
İkinci Dil İngilizce

5
Kule

6
Mutluluk Arayışı

7

7
William Shakespeare'in
Bütün Eserleri

8

8
Aya Seyahat

9

9
Tuhaf Mekân

1 KIYAMET

0

"Kıyamet, yenilerini inşa etmek için eski sistemlerin yıkılmasını anlatıyor," diyor Ataman. "Suyu, sadece arındırıcı sembolizminden dolayı değil, yıkıcı gücünden ötürü de başaktör olarak kullandım. Bu iş, yaşadığım bölgede gerçekleşen siyasi ayaklanmalara ve devrimlere verilmiş doğrudan bir yanıt." Sanatçının bu işi, Arjantin'in Mesopotamia bölgesindeki Iguazu Şelalesi'nin (Las Cataratas del Iguazú) en büyük ve en görkemli parçası olan Şeytan Boğazı'nda filme çekilen bir video heykel. Hem dışarıdan hem içeriden seyredilebilen çok ekranlı bir video heykel olarak yerleştirilen bu işte, şeleledeki suyun detayları, yerleştirmenin duvarlarına ve tavanlarına yansıtılıyor. Videonun Eski Dünya'daki Mezopotamya'da değil de Arjantin'de çekilmesinin nedenlerinden biri, coğrafyanın kes-yapıştır özelliğini vurgulamak. Tıpkı tarih gibi, coğrafya da insan yapımı bir anlatıdır. Mezopotamya, alternatif vaat edilmiş toprak olarak kendisi için yazılmış, aynı ölçüde geçerli bir anlatıyla, Arjantin'de de bulunuyor.

2 KUBBE

0

"Kubbe", Roma'nın kubbelerinden esinlenen ve bunları Doğu bağlamında yeniden yorumlayan bir video heykel. Yüzü yere bakacak şekilde tavana asılan ekranda, Batılı tarzlarıyla poz veren, ama tavırları yine de Doğulu Türk gençleri görülüyor. Ataman burada gençlerin gökyüzünde uçtuğu yanlış anlaması yaratmaya çalışıyor; ne var ki, bu ancak ağır iş makinelerinin yardımıyla mümkün olabiliyor. Modernitenin simgesi olan dümdüz yol yapmak için eski manzarayı hoyratça bölüp yeniden biçimlendiren bu iş makineleri, Anadolu'yu modernleştiren güçleri temsil ediyorlar.

3 ÇERÇEVE

0

"Çerçeve", fotoğraf mecrasının henüz yeni yeni gelişmekte olduğu 20. yüzyıl başlarında, Doğu Anadolu'da çekilmiş bir fotoğrafın büyütülmüş kopyasını gösteren bir ışıklı pano. Fotoğraf, çerçevelenme biçiminden dolayı, görüntülediği öznenen —o devirde önemli siyasi güce sahip olan bir paşa— çok daha fazlasını gösteriyor. Adı bilinmeyen fotoğrafçı, Batı'da Rönesans sırasında geliştirilen kurallara dayalı klasik çerçeveleme mantığını göz ardı etmiş. Bu fotoğraftaki çerçeveleme, görüntülenen öznenin boyutunu ve çerçevesini, sahip olduğu toplumsal statü ve siyasi güce orantılı olarak belirleyen, Bizans'a özgü, Rönesans öncesi temsil kurallarını izliyor. Sonuçta, siyasi hiyerarşinin zirvesinde duran ve siyasi ağırlık merkezi olan paşa, çerçevenin tam ortasına yerleştirilmiş. Paşanın çevresini saran aslları ise, ras-yonalizmin değil gücün belirlediği çerçeveyle kesilmiş, fotoğrafın kenarına ve dışına itilmişler.

4 İKİNCİ DİL İNGİLİZCE

1

"İkinci Dil İngilizce"de gördüğümüz iki Türk genci, nonsense ("saçma") şiir ve düzyazılarıyla, özellikle de limerik'leriyle* tanınan İngiliz yazar, sanatçı ve illüstratör Edward Lear'in İngilizce alfabeye dayalı "saçma" şiirlerini okuyorlar. Bu gençler sadece bir yabancı dili —günümüz küresel dünyasında tutunmanın standart aracı olarak kabul edilen İngilizceyi— öğrenmek zorunda olmanın değil, metnin saçmalığının verdiği sıkıntıyla da cebelleşiyorlar. Onlar ellerindeki kâğıtlardan metinleri okumaya çabalarken, yerleştirmeyi oluşturan karşılıklı iki ekran, öğrenci ve öğretmen rollerinin birbirine iyice karışmasına neden oluyor. Bu işteki görüntüler, Mezopotamya Dramaturjileri serisinde yer alan "Tuhaf Mekân" adlı işle aynı yerde, Doğu Anadolu'da, kü-kürtlü atıkların çölleştirdiği bir arazide çekilmiş.

* Mizah öğeleri içeren, genellikle saçma çağrışımları olan kaba bir dille yazılmış bir şiir biçimi.

5 KULE

1

"Kule", Roma'daki Trajanus Sütunu'ndan esinlenen ve onu Doğu bağlamında yeniden yorumlayan bir video heykel. Yüzleri izleyiciye dönük eski, kullanılmış televizyon monitörleriyle inşa edilen bu kulenin ekranlarından her birinde, mutlak ve kararlı bir sessizlik içinde, Doğu Anadolu köylülerin anlam yüklü yüzleri görülüyor. Ataman bu işinde, anlatanı olmayan bir hikâye anlatmaya çalışırken, tarih boyunca siyasi, ekonomik ve kültürel baskılarla susturulmuş Anadolu halklarının geçmişine bir saygı duruşunda da bulunuyor.

6 MUTLULUK ARAYIŞI

1

"Mutluluk Arayışı", Doğu Anadolu bir köylü kadının video portresi. Yüzeysel olarak bakıldığında, söyleşi kadının kendisine mükemmel bir koca bulma arayışına odaklansa da, gerçekte, küreselleşmenin her iki tarafa birden dayatması sonucu, Doğu Uygarlığı'nın Batı'yla problematik evliliği için bir metafor da oluşturuyor. Hayattaki en önemli amaçlardan biri olan mutluluk arayışı, bu içten portrede kendisine yeni yorumlar buluyor; esas olarak Batılı olan bu ideal Doğu'da seyahat ederken, paradoksal biçimde Batılı kökenlerine sadık kalıyor.

7 WILLIAM SHAKESPEARE'NİN BÜTÜN ESERLERİ

2

"William Shakespeare'in Bütün Eserleri", el yazısıyla doğrudan filme yazılmış 14 komedi, 11 trajedi ve 10 tarihi oyundan oluşuyor. Oyunu sahnede temsil edilecek anlatısal bir kurgu olarak değil, salt sunumu yapılacak bir metin olarak ele alan bu iş, Doğu'da hem güzel bir nesne hem de bilginin taşıyıcısı olarak anlaşılan kitap kavramı üzerinde düşünüyor. Sonuçta ortaya çıkan iş, her şeye rağmen içinde Shakespeare'in dramlarını ve Batı ideallerini barındıran kavramsal bir animasyon niteliği taşıyor.

8 AYA SEYAHAT**2**

"Aya Seyahat", iki görüntüyü yan yana getiren, iki kanallı bir projeksiyon. Birinci ekranda, sözde bir yerlerde bulunmuş siyah-beyaz fotoğraflarla yeniden kurgulanan bir hikâye, sözüm ona gerçek bir söyleşi sırasında kaydedilmiş bir ses tarafından anlatılıyor. Ataman, bu ilk ekranda bir rivayeti, Ay'a gitmeye kalkışan bir Doğu Anadolu köyünün öyküsünü belgelermiş gibi yapıyor. İkinci ekranda, bu sözde belgeleri kendi disiplinlerince yorumlayan, alanlarında uzman Türk entelektüelleri, bilim insanları ve gazetecileri görüyor. "Aya Seyahat", tümü sanatçı tarafından uydurulmuş asılsız bir tarihsel olayı yeniden kurarken, tarihin de insan yapımı, dolayısıyla düzmece olduğunu göstererek, anlatılan olayın gerçekliğine meşruiyet kazandırıyor.

9 TUHAF MEKÂN**2**

"Tuhaf Mekân", Kutluğ Ataman'ın kükürtlü atıkların çöleştirdiği bir araziye yalınayak ve gözleri bağlı olarak geçtiği bir performansın kaydından oluşuyor. Sanatçı bu işinde, aşkından âmâ olan kahramanın, sevdiği kadını bulmak için çöllerde dolanıp durduğu, Mezopotamya'ya özgü klasik halk hikâyelerinden esinlenmiş. Hikâyenin bazı versiyonlarında iki âşık nihayet birbirlerine kavuşurlar, ancak sonunda aşklarının nârında kavrulup, ateşli tutkuları yüzünden ölüme giderler.

Mezopotamya Dramaturjileri serisinin ele aldığı başlıca meselelerden birini, geleneksel ile modern arasındaki karşılaşma, bunların birbirlerine doğru çekilmeleri ve karşılaşmalarının neden olduğu travma oluşturuyor. Bu performansta Ataman, söz konusu geleneksel anlatı temasını bu karşılaşmanın bir metaforu olarak kullanıyor.

F Film gösterimi: KUTLUĞ ATAMAN**-1**

Ataman'ın bugüne kadarki çalışmalarını retrospektif bir yaklaşımla alıntılan Kutluğ Ataman belgeseli, sanatçının yapıtlarını hem onun kendi anlatımına, hem de onu yakından takip eden küratör, sanat tarihçi ve eleştirmenlerin yorumuna açarak, sanatçının 15 yıllık etkileyici sanatsal üretiminin inşasına tanıklık ediyor.

KUTLUÇ ATAMAN
MEZOPOTAMYA DRAMATURJİLERİ
15/09/–16/11/2011
KÜRATÖR: EMRE BAYKAL

SERGİDEKİ İŞLER

Kıyamet
2011

Kubbe
2009

Çerçeve
2009

İkinci Dil İngilizce
2009

Kule
2009

Mutluluk Arayışı
2009

William Shakespeare'in Bütün Eserleri
2009

Aya Seyahat
2009

Tuhaf Mekân
2009

ARTER SANAT İÇİN ALAN
İSTİKLAL CADDESİ NO: 211 34433 BEYOĞLU, İSTANBUL T: (212) 243 37 67
SALI–PERŞEMBE 11:00–19:00; CUMA–PAZAR 12:00–20:00; GİRİŞ ÜCRETSİZ
www.artter.org.tr